

Begynneropplæring i språk, lesing og skriving

1.trinn - Teie skole 2020/2021

Kjære foresatte!

Her har vi samlet informasjon om barnets første møte med språk-, lese- og skriveopplæringen i 1.trinn på Teie skole 2020/2021. Som foresatte spiller dere en viktig rolle i opplæringen, og vi håper at alle tar seg tid til å lese dette.

Færder kommune har utarbeidet en egen språk-, lese- og skriveplan. Planen finner dere her:

<https://www.færder.kommune.no/f/p1/i5bdcdcc9-f069-4431-97ed-f572d5201ba8/sprak lese og skriveplan.pdf>

Vi arbeider både etter denne planen og de nye læreplanene i alle fag:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/Nye-lareplaner-i-grunnskolen-og-gjennomgaende-fag-vgo/>

1. Språk- og begrepsopplæring

Vi starter hver dag med en språklek (rime, klappe rytme, lytte ut lyder i ord osv) i samling. Dette er med på å gjøre elevene fonologisk sterke når den formelle leseopplæringen starter. Videre kommer vi til å starte opp med «Dagens begrep» og «Ukas ord», for å utvikle elevenes språkforståelse og ordforråd.

Du finner mål og tiltak vi arbeider etter bakerst i dette heftet (utdrag fra Færder kommunes *Språk-, lese- og skriveplan*).

2. Bokstavinnlæring

Bokstavprogresjon og rekkefølge

Elevene har rask bokstavprogresjon, og lærer to bokstaver i uka (stor og liten parallelt). Alle bokstavene skal læres før jul, og i løpet av 1.trinn repeteres bokstavene flere ganger. Dette for å komme raskere i gang med lesing og knekke lesekoden.

Elevene lærer bokstavene i denne rekkefølgen, grunnet bokstavenes hyppighet i høyfrekvente ord:

I SEL ROM VAN J F Å T G U Ø D H Y P K Æ B Q W C X Z

Røde bokstaver er vokaler, og blå bokstaver er konsonanter.

Bokstavlyd og bokstavnavn

Leseopplæringen har fokus på bokstavenes lyd, men formidler også at bokstavene har et navn. Vi bruker *Bokstavprøven* fra *Lesesenteret* flere ganger i løpet av den første bokstavinnlæringen, for å sikre at alle henger med. Vi kontakter foresatte ved behov for tettere oppfølging av progresjonen.

Bokstavhus

Vi bruker dette bokstavhuset for å lære elevene hvilke etasjer de ulike bokstavene «bor» i. På denne måten ser elevene tydelig forskjell på bokstavenes høyde og plassering i forhold til hverandre, og lærer å bruke dette i egen skrift.

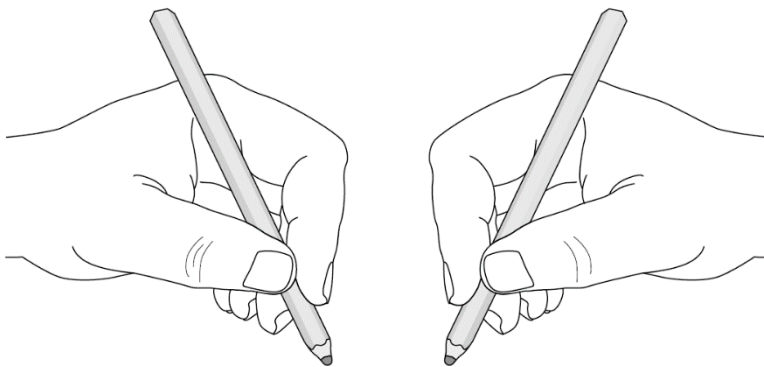
Læreverk

Vi bruker *Salto* som ABC-læreverk. Dette er engangsbøker, som elevene skriver rett inn i. Da vi har valgt å ha ukelekser, ønsker vi å ha bøkene liggende på skolen til enhver tid. Derfor er ikke disse med hjem.

3. Skrivning

Blyantgrep

Hjelp oss gjerne med å minne barnet ditt på riktig blyantgrep:

Skrive seg til lesing

Elevene skal ha skriveaktiviteter hver dag. De skriver seg til lesing. Vi retter varsomt på speilvendte bokstaver og tall, for at elevene ikke skal automatisere bokstavene feil, men vi retter *ikke* stavefeil. Rettskriving kommer etter hvert. Nå er det skriveglede som gjelder! Fokuset ligger på å forme de små bokstavene riktig.

Startpunkt og skriveretning

Det er viktig at du som foresatt sitter sammen med barnet ditt når det gjør lekser, slik at du kan veilede barnet i startpunkt og skriveretning når det skriver. Dersom dette læres riktig fra start, vil barnet ha en stor fordel når det skal skrive sammenhengende skrift senere. Benytt 1:1-tiden godt. Alenetid med en foresatt er både hyggelig og gir barnet en opplevelse av at lekser er viktig. Engasjerte og støttende voksne er uvurderlig!

Alle elevene har fått et laminert alfabet som dette i postmappa si, til bruk hjemme 😊
Ta det ut av mappa, og heng det opp/legg det lett tilgjengelig for barnet.

4. Lesing

Lesefinger og leseretning

Bruk pekefinger ved lesing! Gjerne når dere foresatte har høytlesing også, slik at elevene får støtte til å etter hvert kjenne igjen høyfrekvente ordbilder («jeg», «er», «og», «det», «de», «som» osv).

Motivasjonstips til leselekser:

- Les for favorittbamsen
- Les sammen – hermeles, les i kor, les annenhver linje/ord
- Les i mørket med en lommelykt
- Les under bordet
- Les med lys/mørk/morsom stemme
- Les for noen i telefonen
- Les med opptak og lytt etterpå. Hører du forskjell på første og siste opptak?

Høytlesning og foresattes rolle

Vi oppfordrer alle til å sette av tid til høytlesning før sengetid hver dag. Høytlesing stimulerer barnets fantasi og nysgjerrighet, fører til bedre språk-, lese- og skriveferdigheter, trener barnets konsentrasjonsevne og skaper gode relasjoner mellom barn og foresatte. Vinn-vinn!

Bruk biblioteket i Tønsberg, og lån bøker som opptar barnet. Skap leseglede!

Veiledet lesing

Etter hvert som elevene knekker lesekode begynner vi med veiledet lesing i småbøker på elevenes eget mestringsnivå. Å lese med veiledning fra en voksen er positivt for utviklingen av ordleseferdigheter, leseflyt og forståelse. Vi jobber med avkoding og forståelse samtidig, og metoden er gjerne en del av stasjonsundervisningen.

5. Apper (kun ment som tips til de som ønsker det. Flere er gratis, men ikke alle)

- Poio (*grunnleggende*)
- Graphogame (*grunnleggende*)
- Lesekoden (*grunnleggende*)
- På sporet ABC (*grunnleggende*)
- Happi Staver (*kryssord for barn*)
- Word thief (*for den viderekomne*)
- Happi Pirates (*for den viderekomne*)

6. Mål for 1.trinn (Språk-, lese- og skriveplan 2018-2021, Færder kommune)

Hovedmål 1: Utvikle språklig bevissthet	Innhold og aktiviteter
• Kunne finne ord som rimer, og kunne rime på egen hånd. • Kunne klappe rytmen i rim og regler. • Kunne klappe stavelser i ord. • Kunne dele opp ord i stavelser. • Forstå hva en setning, et ord, en stavelse og en lyd er. • Kunne leseretningen. • Kunne navnet og lyden på bokstavene. • Kunne trekke sammen lyder til ord. • Ha kunnskap om grunnstammen av ord (morfemer). • Kunne gjenkjenne og produsere sammensatte ord. • Kunne telle ord i en setning og lyder i ord. • Kunne uttale ord langsomt med kontrollert artikulasjon. • Kunne forstå at ord i talespråket lydmessig skal stemme med bokstaver i skriftspråket. • Kunne finne første, siste og midterste lyd i ord. • Kunne lytte ut lydene i min, to- til tre- lydsord. • Automatisere de små bokstavene og kjenne igjen de store. • Kunne forskjell på vokaler og konsonanter. • Lære grunnleggende begreper. • Utvikle ordforrådet. • Organisere ord i kategorier. • Gjenkjenne høyfrekvente ord som: jeg, meg, deg, er, og, det.	• Bruke språkleker daglig (Jørgen Frost). • Bruke stasjonsarbeid der det leses, skrives, snakkes og lekes med ord, veiledet lesing for alle og I-pad/PC. • La elevene møte bokstaver og skrift i klasserommet; navnelapper, plakater, skilt, beskjedstavle osv. • Bruke bokstavhuset. • Daglig høytlesing og samtaler om innholdet - bevisstgjøre stemmebruk og intonasjon i litteratur. • Mye skriving med lekeskriving og gradvis med bokstaver. • Daglig lesing og samtaler om innholdet; høytlesing i klassen/gruppen, stillelesing, korlesing ut fra nivå og repetert lesing. • Daglige leseleker hjemme; tilpassede lesetekster med fokus på repetert lesing etter hvert som de knekker lesekode, gjerne lesekort med under-skrift fra hjemmet om at leseleksen følges opp. • Begrepsstimulering daglig. • Arbeid med ukas ord etter hvert. • Gruppere ord i ordfamilier (f.eks. o for å: og, for, som, oss). • Tettere oppfølging av de elevene som strever med Tidlig innsats for å øke deres språklig bevissthet/fonem bevissthet. • Utnytte naturlige situasjoner til språk- og erfaringsbasert begrepsstimulering daglig. • Bruke pekefinger ved lesing. • Elevene skal møte et rikt utvalg av både fagtekster og skjønnlitterære tekster fra starten av. • Umiddelbare tiltak for elever som ikke mestrer bokstavinnlæringen etter klassens progresjon. Disse må få undervisning en-til-en evt. liten gruppe. Nært samarbeid med hjemmet med eget tilpasset opplegg.

Hovedmål 2: Utvikle muntlige ferdigheter som grunnlag for leseforståelse og lesestrategier	Innhold og aktiviteter
Delmål: Kunne "lese" illustrasjoner (forutsi noe av handlingen ved å lese illustrasjoner) • Kunne gjentfortelle en tekst • Kunne bruke et situasjonsuavhengig språk • Kunne muntlig tekstskaping som grunnlag for det skriftlige (med og uten bildestøtte) • Kunne fantasere videre i en opplest tekst • Kunne lese og tolke enkle diagram • Lære om tekststrukturelle virkemidler (illustrasjoner, titler, overskrifter og enkle diagrammer) • Lære om språklige virkemidler	• Dialogbasert undervisning med vekt på språklige ferdigheter • Modellere læring i alle læringsprosesser • Veiledet lesing ved høytlesing • Aktivere førkunnskaper • Trene muntlig fremstilling med et situasjonsuavhengig språk • Muntlig gjentfortelling og felles tankekart • Utnytte naturlige situasjoner til språk og erfaringsstimulering daglig • Bruke pekefinger ved lesing • Repetert lesing for å oppøve automatisert avkodning og flyt • Daglig leseleker hjemme; tilpassede lesetekster med fokus på repetert lesing etter hvert som de knekker lesekode • Gjennomføre ulike leseprosjekter (lesesiesta, bokorm, leseuker, lese-lyst) • Trene muntlig fremstilling av kjente temaer i et situasjonsuavhengig språk

Hovedmål 3: utforske og utvikle skriftspråket Delmål: • Ha riktig blyantgrep • Kunne riktig skriveretning • Kunne skrive navnet sitt • Skrive seg til lesing (med blyant og digitalt) • Fra lekeskriving til å skrive ord, setninger og små fortellinger • Kunne forme små og store bokstaver	Innhold og aktiviteter • Barneskrive til bilder • Barneskrive • Arbeid med blyantgrep og skriveretning i tillegg til skriving på tastatur • Elevene får bruke kroppen, naturen, formingsaktiviteter i tillegg til blyant når de skal lære å forme bokstavene • Bruke border for å øve skriveretningen og finmotorikk • Bokstavprogram; lære bokstavens form med fokus på de småbokstavene (minuskylene) • Sporing • Skrive tekster felles • Skrive egne ord og tekster • Ulike rolleleker med skriving • Veiledet skriving • Lærer modellerer skriveprosessen for elevene utfra fellesopplevelser samt i skriving av enkle fagtekster
Hovedmål 4: Utvikle læringsstrategier Delmål: Innføre strategier; kunne aktivere førkunnskap, bruke tankekart, kunne bruke enkle begrepskart (over- og underbegreper)	Innhold og aktiviteter • Læringsstrategiene skal brukes i leseprosessen og som utgangspunkt for skriving • Lærer modellerer innføringen av nye strategier • Fokus på når, hvordan og hvorfor strategiene skal brukes • Høytlesing/veiledet lesing der lærer modellerer strategier før, under og etter lesing • Læresamtale (forkunnskaper før lesing, høyttenking under lesing, felles idé-myldring) • Trening i å gjenfortelle tekster

Ta gjerne kontakt med oss ved spørsmål 😊

Vennlig hilsen kontaktlærerne,
Synne, Karianne og Kamilla